

IN MEMORIAM PROF. UNIV. RĂZVAN GIVULESCU : O VIAȚĂ ÎNCHINATĂ ȘTIINȚEI ȘI OMENIEI

La venerabila vârstă de 87 de ani, în 10 iulie 2007, s-a stins din viață, în orașul de la poalele Feleacului, un mare patriarh al paleobotanicii românești și unul dintre paleobotaniști de frunte ai Europei.

Repere curriculare

Soarta a făcut ca profesorul R. Givulescu să se nască pe 15 septembrie 1920, la Viena, unde părinții săi Cornel Givulescu și Hermina Givulescu (n. Reinhardt) se aflau la studii. Tatăl a studiat la Institut für Musik-wissenschaft din capitala austriacă, dar a fost nevoit să întrerupă studiile universitare și s-a întors în țară, unde a fost mai întâi profesor de muzică la Școala Normală de Fete din Beiuș, iar din octombrie 1924 profesor de cântare bisericească la Academia de Teologie din Oradea. La internatul aceleiași instituții a lucrat ca economă și mama profesorului.

După tată, profesorul R. Givulescu se trăgea dintr-o veche familie de cărturari români - ardeleni. Bunicul, învățătorul Partenie Givulescu a descifrat tainele alfabetului pentru nenumărați locuitori ai Săvârșinului, iar fratele acestuia, protopopul Procopie Givulescu, din Arad, a fost unul dintre făuritorii Marii Uniri de la 1 decembrie 1918, ceea ce explică rădăcinile profunde ale patriotismului manifestat în întreaga sa activitate de profesorul R. Givulescu.

Frumusețea melegurilor mureșene de la Săvârșin, unde își petrecea vacanțele la bunici,

dar și atmosfera elevată a liceului „Em. Gojdu” din Oradea, la a cărui absolvire a fost premiat, au deschis pasiunea elevului R. Givulescu pentru studiul științelor naturii. Această opțiune a făcut ca în anul 1938 să devină student la secția de Științe Naturale, a Facultății de Științe din cadrul Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj. Aici a fost impresionat de personalitatea științifică a profesorului Emil Pop, paleobotanist și palinolog de prestigiu, autorul excelente monografii „*Flora pliocenă de la Borsec*”. Datorită activității acestuia, la Catedra de Geologie a universității amintite se adunase o bogată literatură de specialitate și o colecție de plante fosile provenind de la Borsec, dar și din alte locuri, toate acestea contribuind la orientarea științifică a viitorului absolvent spre studiul florelor fosile.

Din păcate, declanșarea celei de a II-a conflagrații mondiale a adus cu sine, printre multe alte atrocități și nedreptăți flagrante și Dictatul de la Viena, care a determinat plecarea (refugiul) studentului din Cluj și transferul în anul III la facultatea similară de la Universitatea din București, unde, în vara anului 1943, își ia licența, cu mențiunea „foarte bine”.

Imediat după licență, ca o dovadă directă a pasiunii pentru cercetarea științifică, absolventul a elaborat și publicat în anii 1943/1944 trei lucrări științifice, dintre care una „*Asupra florei sarmațiene din estul Bazinului Neogen al Borodului*” a reprezentat debutul de bun augur al unei activități neobosite de investigare a florei și vegetației fosile a României și în special a Transilvaniei, care avea să se desfășoare cu succes timp de peste 60 de ani.

Revenit la Cluj, după terminarea, în mai 1945, a stagiului militar efectuat în diverse unități militare din Moldova, la 1 septembrie a aceluiași an este numit asistent suplinitor la catedra de Geologie a Facultății de Științe. Aici pe lângă activitatea didactică desfășurată cu pasiune, talent și dăruire se implică în cercetării geologice și paleobotanice în Bazinul Borod. Rezultatul acestor cercetări s-a concretizat într-o valoroasă lucrare „*Cercetări geologice în Bazinul Borod*”, pe baza căreia a obținut, în luna mai a anului 1949, titlul de doctor în geologie, cu mențiunea „*Magna cum Laude*”. Recunoașterea valorii activității sale didactice și științifice nu întârzie să apară, astfel în anul 1950 a fost numit șef de lucrări și la numai 2 ani, în anul 1952,

devine conferențiar, titlu pe care îl va deține până în anul 1958.

Datorită unei „restrângeri de activitate”, eufemism care acoperă reacția unui „potentat al vieții universitare” din acea vreme la criticile expuse în scris la adresa sa de profesorul R. Givulescu, acesta este pus în situația să părăsească universitatea și în intervalul septembrie 1958 - octombrie 1961 prestează diferite servicii mărunte în afara învățământului. Cu toată vitregia soartei profesorul nu încetează activitatea științifică, așa că în anii 1959 – 1960 îi apar 8 lucrări de paleobotanică în periodice străine de prestigiu din Berlin, Budapesta și Stuttgart. În fața unei astfel de evidențe și sprijinit de prietenii conștienți de valoarea sa profesională, prof. R. Givulescu a fost reactivat în învățământul superior și cu începere din octombrie 1961 este numit conferențiar la Institutul Pedagogic din Baia Mare, iar din 1969 ca profesor universitar la același institut până la pensionarea sa la cerere în anul 1982.

Din anul 1991 a fost numit profesor consultant cu drept de conducere doctorate și și-a desfășurat activitatea la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj – Napoca. Peste un an a primit premiul „Grigore Cobălcescu” al Academiei Române pentru lucrarea „*Flora Miocenului superior de la Chiuzbaia*”. În semn de recunoaștere a valoroasei sale activități științifice, în mai 1993 a fost ales membru de onoare al Academiei Române.

Activitatea didactică și științifică

Privind retrospectiv cele două direcții principale ale activității universitare desfășurate de profesorul R. Givulescu în decursul a celor peste 60 de ani, este evidentă ponderea masivă a cercetării științifice comparativ cu activitatea didactică, fără însă a o neglija pe cea din urmă. Cu un talent didactic înnăscut profesorul acorda atenția cuvenită elaborării și publicării cursurilor, pregătirii cu grijă a cursurilor, a materialului didactic și a lucrărilor practice. Cursurile erau fără cusur, la zi cu cele mai noi date, prezentate într-o formă ușor accesibilă, iar examenele se desfășurau firesc: profesorul asculta cu răbdare și atenție răspunsurile, era sever, dar drept, calitativ pentru care a fost respectat și iubit de studenți.

Remarcabila și neobosită activitate științifică a profesorului Răzvan Givulescu s-a materializat în publicarea a peste 335 de lucrări științifice, dintre care 111 în reviste de mare prestigiu științific din renumite orașe universitare și

totodată centre de cercetare ale Europei: Amsterdam, Berlin, Budapesta; Franckfurt am Main, Geneva, Heidelberg, Jena, Krakowia, Leiden, Leipzig, Lyon, Montpellier, Munchen, Paris, Stuttgart, Tubingen și Viena. Toate acestea au ridicat prestigiul paleobotanicii românești la nivelul cercetărilor europene și mondiale.

Dintre lucrările publicate în străinătate deosebit de valoroase sunt cele cuprinse în *Palaeontographica B*, de la Stuttgart, unul dintre cele mai importante periodice de paleobotanică din lume, unde a publicat, în anul 1964, în colaborare cu Al. Semaka, primul conspect al florelor fosile din România „*Flora fossilis Rumana I, II*”, lucrare de sinteză esențială pentru paleobotanica românească și europeană. O altă lucrare importantă apărută în anul 1962, în aceeași publicație, a fost „*Die fossile Flora von Valea Neagra*” și în anul 1975 „*Fossile Pflantzen aus dem unteren Pannon von Delureni, Rumenien*”.

Contribuțiile aduse de R. Givulescu la cunoașterea evoluției florei și a asociațiilor vegetale fosile de pe teritoriul României sunt substanțiale și se referă la numeroase paleoflore răspândite pe aproape întregul teritoriu al țării, dar cu precădere la Transilvania și acoperă un larg interval de timp: Jurasicul de la Anina și Vulcan-Codlea; Cretacul superior din Bazinul Babadagului (în colaborare cu acad. Th. Neagu și prof. univ. O. Dragastan); Oligocenul de Costești –Aghireș (în colaborare cu I. Petrescu și O. Barbu) și din Bazinul Petroșani; Pontianul de la Chiuzbaia, Bazinul Oașului, Borsec, Sinersig (Bazinul Lugoșului), Doboșeni - Baraolt și de diverse vârste (în colaborare cu prof. univ. N. Țicleanu). Dintre acestea patru zone l-au atras în mod deosebit: Bazinul Borodului, Chiuzbaia, Bazinul Petroșani și Anina, ultimile două și datorită posibilității utilizării în mod magistral a rezultatelor cercetărilor paleofloristice și mai ales paleofitocenotice în descifrarea tainelor carbogenezei, domeniu în care are contribuții originale de o certă valoare științifică.

Rezultatele cercetărilor asupra florelor fosile prezentate mai sus se găsesc fie în numeroase articole publicate în țară sau în străinătate, fie în lucrări cu caracter monografic sau de sinteză așa cum sunt: „*Flora pliocenă de la Cornișel*” (1957), „*Flora pliocenă de la Chiuzbaia*” (1969), „*Flora fosilă a Miocenului superior de la Chiuzbaia*” (1990), „*Flora oligocen superioară din Bazinul Petroșani*” (1990), „*Turbăriile fosile din Terțiarul României*” (1996), „*Istoria pădurilor fosile din Terțiarul Transilvaniei*” (1997), „*Macro-*

IN MEMORIAM
PROF. UNIV. RĂZVAN GIVULESCU : O VIAȚĂ ÎNCHINATĂ ȘTIINȚEI ȘI OMENIEI

și microflora oligocenă de la Costești - Aghireș, Romania” (1997), “Flora fosilă a Jurasicului inferior de la Anina” (1998) și “Flora mică ilustrată a Terțiarului din România”(1999).

Dintre acestea se remarcă în primul rând monografia referitoare la Chiuzbaia, adevărată capodoperă ce constituie rezultatul unei activități de cercetare desfășurate în peste 20 de ani, timp în care au fost prelevate 9139 de eşantioane cu resturi vegetale fosile și au fost identificați 240 de taxoni aparținând la 107 genuri și 55 de familii. Asociația vegetală fosilă prezintă asemănări cu pădurea de tip „mixed mesophytic Forest” din Apalași, dar și cu „Broad leaved Deciduous Forest with Conifers” din covorul vegetal actual al Japoniei. Prin volumul imens de material, modul de conservare al resturilor vegetale fosile, numărul speciilor identificate și modul exemplar în care a fost studiată, flora de la Chiuzbaia nu are egal decât în florea de la Oehningen și Willershausen din Germania. Referindu-se la această lucrare de excepție, premiată de Academia Română cu premiul „Grigore Cobălcescu”, prof.univ.dr. I. Petrescu afirma “Ea va rămâne, multe decenii, un model de investigare a florelor noastre fosile, impunându-se, prioritar, din multe puncte de vedere, în ansamblul cercetărilor paleobotanice europene”

Datorită muncii sustinute, perseverenței, meticulozității și a flerului deosebit în descoperirea amprentelor foliare, prof. R. Givulescu a contribuit substanțial la creșterea inventarului florei fosile a României, atât prin descrierea a zeci de specii noi, cât și prin identificarea unor rarități pe plan european și mondial.

Admirator necondiționat al metodei complexe de prelucrare a rezultatelor cercetării macro- și microfloristice aplicate de E. Pop (1936) în studiul florei de la Borsec, în cercetările sale, discipolul și-a întrecut maestrul. Astfel, R.Givulescu este primul paleobotanist român care a aplicat cu talent și înalt profesionalism metoda cercetării epidermelor fosile, așa numita „analiză cuticulară”, pe baza căreia a rezolvat numeroase aspecte contro-versate în studiul frunzelor fosile, așa cum este cazul taxonilor: *Bytneriophyllum tiliaefolium*, *Buxus pliocaenica*, *Tetraclinis salicornioides*, *Cunninghamia bozeana*, *Ilex pseudo-canariensis*, *Laurophyllum* div.sp., *Platanus neptuni*, *Paleocarya osbergensis* și multe altele. Prin introducerea analizei cuticulare în studiul frunzelor fosile, paleobotanica românească a ajuns la nivelul cercetărilor efectuate în cele mai avansate țări ale Europei.

Deși analiza paleofitogeografică a florelor fosile fusese introdusă de profesorii I.Z.Barbu și E. Pop, pionierii paleobotanicii românești, prin lucrările sale, R.Givulescu a ridicat această analiză la un nivel superior, demonstrând că flora miocen superioară de la Chiuzbaia are afinități (30,09 %) cu elemente din partea de est, atlantică a SUA și (30,09 %) cu elemente din Asia de Est (China și Japonia), alte elemente fitogeografice găsindu-se între 5 și 12 %. De fapt, cu mici deosebiri, această compoziție fitogeografică își păstrează valabilitatea pentru mai tot Miocenul.

De asemenea, R.Givulescu și colaboretorii săi din țară (I.Petrescu și N.Țicleanu) au asigurat prelucrarea cât mai complexă a informațiilor macro- și microfloristice insistând asupra aspectelor paleofito: -tafonomice, -cenologice, -ecologice și -climatic, ceea ce a contribuit la alinierea cercetărilor paleobotanice românești la nivelul celor mondiale.

Spirit perfecționist în cel mai bun sens al cuvântului, profesorul R.Givulescu a fost la curent cu evoluția cercetărilor paleobotanice din Europa, fapt de o deosebită importanță în utilizarea taxonomiei moderne. Mai mult, de câte ori a avut prilejul să revizuiască un taxon pe baza celor mai recente cercetări a făcut-o cu promptitudine, chiar dacă a fost cazul revizuirii propriilor determinări. Un loc aparte l-au avut revizuirile unor paleoflore descrise de autori din secolele XIX și XX, așa cum sunt revizuirile colecțiilor lui F.Herbich, M. Staub (Bazinul Petroșani); I. Z. Barbu (flora de la Muereasca), M.Paucă (flora oligocenă de la Suslănești), M. Pauluc et al., pentru flora pliocenă de la Cărbunești); revizuirea unor floare fosile din Liassicul de la Anina și Vulcan – Codlea, și din Miocenul Transilvaniei (Deva – Tâmpa, Daia și Săcădate, Feleac etc.). În același context se înscriu și conspectele din seria „Flora fosilă a Neozoicului din România I-IV, repertoriu critic al familiilor, genurilor și speciilor”, un valoros instrument de lucru pentru cercetătorii florelor neozoice din România.

Deși din motive politice nu a avut posibilitatea să participe decât la un număr restrâns de simpozioane și congrese internaționale de paleobotanică, prin publicarea celor mai importante realizări în renumite reviste din străinătate prof. R.Givulescu a devenit un foarte cunoscut și apreciat specialist în societățile profesionale internaționale de paleobotanică (IAAP și IOP), fiind considerat unul dintre marii paleobotaniști ai Europei.

De o deosebită importanță pentru diseminarea cunoștințelor privind geologia României, în lumea științifică europeană și pe plan mondial a fost publicarea, în perioada 1973 – 1983, în „*Zentralblatt der Geologie und Paleontologie*” de la Stuttgart, în seria de articole „*Neue Ergebnisse zur Stratigraphie und Tektonik Rumanien im Jahre ...*”, a abstractelor principalelor lucrări de geologie (stratigrafie, tectonică, paleontologie) tipărite în România în perioada respectivă.

Omul și cetățeanul

În relațiile interumane profesorul R.Givulescu a reprezentat un adevărat model de om, un coleg admirabil, cu o deosebită delicatețe sufletească și înăscută noblețe de caracter; un admirator și apărător necondiționat al frumuseților și măreției naturii. Am avut norocul și fericirea să fiu unul dintre prietenii profesorului R.Givulescu, pe care îl consider părintele meu spiritual. Am fost împreună în diverse ocazii: pe teren, la colectare de floră fosilă, pe aleile grădinilor botanice din Cluj, București, Jibou, în biroul tihnit și suprasaturat de literatură științifică de la Baia Mare, în sălile de curs, în comisii de doctorat, la numeroase manifestări științifice, în casele sale de pe str. Donath din Cluj; dar și la petreceri tihnite, ori pur și simplu la câte o cafea sau un pahar de bere în localuri liniștite și retrase. În toate aceste ocazii profesorul R.Givulescu s-a dovedit un om de o deosebită calitate, cu o vastă cultură științifică și unamistă și o gazdă desăvârșită.

Prof. R. Givulescu a fost un soț model, un tată și un bunic exemplar, dar soarta l-a despărțit de prima soție după 46 de ani de căsnicie fericită cu farmacistă Virginia Bilciurescu, cu care a avut o fată, Mihaela. Familist prin tradiție și convingere, la câțiva ani după decesul primei soții s-a recăsătorit și soarta i-a fost din nou favorabilă aducându-i alături pe Maria Georgina (n.Hulban) o soție cu

calități deosebite, care a înțeles pasiunea profesorului pentru studiu și i-a fost un sprijin de nădejde pentru aproape 25 de ani și până în ultima clipă.

În afară de curiozitatea științifică și pasiunea devoratoare pentru cunoașterea florelor trecutului, prof. R. Givulescu a fost și un iubitor al muzicii clasice, un pasionat colecționar de pictură și de cărți poștale ilustrate.

Începutul mileniului al III-lea l-a găsit pe R.Givulescu, cercetătorul neobosit, ieșit la pensie și profesor consultant, așadar pentru prima dată în viață cu un excedent la bugetul de timp liber, excedent pe care l-a exploatat în stilul său inconfundabil: prin muncă asiduă, dar de data aceasta în domeniul beletristicii (povestiri din realitatea înconjurătoare) și aici dovedindu-se dotat cu un real talent. Până în prezent au văzut lumina tiparului trei volume: „Pe firul vieții” (2002), „Povestirile profesorului Ambrozie” (2003) și „Destine” (2005) și este în pregătire un volum postum.

Ca om al cetăți, în toate situațiile în care profesorul R.Givulescu și-a exprimat opinia în legătură cu diferite stări de lucruri, acesta a fost tranșant de partea adevărului și al dreptății. Un exemplu concludent în acest sens îl constituie poziția sa în legătură cu proiectul Roșia Montană, despre care, pe toate căile, dar mai ales în presa locală și centrală (Formula AS, Revista 22 etc.), dar și prin scrisori deschise către oamenii puterii, s-a exprimat categoric împotriva, reiterând toate dezavantajele proiectului.

Prin întreaga sa viață și operă profesorul Răzvan Givulescu a fost o personalitate științifică și culturală de primă mărime, un om de o deosebită sensibilitate sufletească. Prin trecerea sa în veșnicie, știința și cultura românească a mai pierdut una dintre luminoasele sale stele.

Prof. dr. Nicolae ȚICLEANU